

Radosław Jagiełło

Wybrane aspekty wojskowego rozpoznania osobowego

Rozpoznanie osobowe (RO) w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (SZRP) jest określane zarówno w dokumentach normatywnych, jak i w publikacjach resortowych jako jedno z najmłodszych rodzajów rozpoznania wojskowego¹. Odnosząc się do powyższego stwierdzenia, można przywołać fakty, które je potwierdzają: Polska po wstąpieniu do Sojuszu Północnoatlantyckiego zobowiązała się do osiągnięcia zdolności w zakresie narodowych zespołów rozpoznania osobowego. Proces formowania tego typu pododdziałów rozpoczął się w Wojskach Lądowych w roku 2003, pierwszy pododdział zaś przeszedł pomyślnie certyfikację w roku 2006². Biorąc jednak pod uwagę chociażby obowiązującą definicję RO zawartą w *Słowniku terminów i definicji NATO – AAP-6(2011)*³, która brzmi: *Rozpoznanie osobowe to kategoria danych rozpoznawczych/wywiadowczych, opracowanych na podstawie informacji zbieranych i dostarczanych przez źródła osobowe⁴, gdzie za źródło osobowe uznaje się praktycznie kogokolwiek⁵*, określenie RO jako „najmłodszy” rodzaj rozpoznania osobowego staje się problematyczne. Przed rokiem 2003 bowiem również była prowadzona w wojsku działalność służbowa polegająca na uzyskiwaniu informacji od ludzi. Podobnie postępowały same Wojska Lądowe⁶. *AAP-6 (2011)* jednocześnie wskazuje, że właściwym tłumaczeniem na język angielski pojęcia rozpoznania osobowe jest Human Intelligence, w skrócie HUMINT⁷. Tak ogólna definicja niesie jednak za sobą zagrożenie mylnego przeświadczenia mogącego pojawić się u niektórych osób, że operatorem rozpoznania osobowego może być każdy, co oczywiście nie jest zgodne z prawdą.

¹ Rozpoznanie wojskowe jest obszarem wiedzy dotyczącym terenu, warunków atmosferycznych, działalności i możliwości prowadzenia walki przez aktualnego lub potencjalnego przeciwnika. W rozumieniu czynnościowym jest to działalność rozpoznawcza, czyli zespół przedsięwzięć (działań) obejmujących zdobywanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie danych o przeciwniku i obszarze działań niezbędnych do przygotowania i prowadzenia walki lub innego rodzaju działań wojskowych. Za: *Rozpoznanie Wojskowe. Część I. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2003, Akademia Obrony Narodowej, s. 23–24.

² Na podstawie materiałów szkoleniowych udostępnionych przez Zarząd Analiz Wywiadowczych i Rozpoznawczych P-2 Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (ZAWiR SGWP) podczas wykładu na kursie RO w Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2010.

³ *Słownik terminów i definicji NATO, AAP6(2011)*, Wojskowe Centrum Normalizacji, Jakości i Kodyfikacji [online], http://www.wcnjk.wp.mil.pl/plik/file/on_20110208_aap6_2010.pdf [dostęp: 26 XI 2012].

⁴ Tamże.

⁵ Np.: *Zakres źródeł rozpoznania osobowego jest bardzo duży; każda osoba zarówno wojsk własnych, jak i strony przeciwnej (neutralnej) może być źródłem rozpoznania osobowego. Przykładowymi źródłami, elementami rozpoznania osobowego, są: stany osobowe patroli rozpoznawczych i posterunków obserwacyjnych; meldunki od wojsk znajdujących się w styczności; specjaliści analizujący elementy wyposażenia przeciwnika i przesłuchujący jeńców; badający zdobyte dokumenty; oficerowie prowadzący odprawy z załogami samolotów i okrętów podwodnych; prowadzący działania łącznikowe, eskortowe, tłumaczenia i obserwacje itp.* Za: *Rozpoznanie Wojskowe (Doktryna Połączona)*, Warszawa 2001, SGW, s. 12.

⁶ Wskazuje na to chociażby przytoczona powyżej, obowiązująca w SZRP, definicja źródła, w której mówi się m.in. o patrolach, odprawach służbowych, działalności łącznikowej, czyli wykonywaniu czynności typowych dla armii.

⁷ *Słownik terminów i definicji NATO...*

Powyższe wątpliwości dotyczące genezy wojskowego rozpoznania osobowego nie zmieniają jednak faktu, że jego rozwój jest związany z uczestnictwem w operacjach poza granicami kraju. Wystarczy bowiem przytoczyć dane dotyczące liczby użytecznych informacji uzyskiwanych przy zastosowaniu różnych rodzajów działalności rozpoznawczej, aby czytelne stały się przyczyny takiego stanu rzeczy. Dla uściślenia: według doktryny *Rozpoznanie Wojskowe* wyróżnia się: rozpoznanie akustyczne (ang. *Acoustic Intelligence* – ACINT), rozpoznanie osobowe (ang. *Human Intelligence* – HUMINT), rozpoznanie obrazowe (ang. *Imagery Intelligence* – IMINT), rozpoznanie pomiarowo-badawcze (ang. *Measurement and Signature Intelligence* – MASINT), rozpoznanie z dostępnych źródeł/wywiad ze źródeł otwartych (ang. *Open Source Intelligence* – OSINT), rozpoznanie radiotechniczne (ang. *Radar Intelligence* – RADINT) i rozpoznanie radioelektroniczne (ang. *Signal Intelligence* – SIGINT), które dodatkowo dzieli się na rozpoznanie radiowe (ang. *Communication Intelligence* – COMINT) oraz rozpoznanie radiolokacyjne (ang. *Electronic Intelligence* – ELINT)⁸. Ten podział jest stosowany przez wszystkie państwa członkowskie NATO, a jego kryterium stanowi metoda zdobywania informacji.

Z dostępnych danych wynika, że to właśnie HUMINT wraz z kontrwywiadem (ang. *Counter-Intelligence* – CI) uzyskiwały i uzyskują ponad 80 proc. informacji w takich krajach, jak Afganistan, Kosowo czy Bośnia⁹. Diametralnie inaczej natomiast przedstawia się sytuacja na terytorium kraju zaawansowanego pod względem informacyjnym. W takim przypadku nawet do 95 proc. informacji może pochodzić z rozpoznania ze źródeł dostępnych (z wywiadu ze źródeł otwartych)¹⁰. Ponownie jednak wskazuje się (nawet w tego typu krajach) na HUMINT jako na najbardziej efektywny rodzaj rozpoznania w przypadku walki z terroryzmem¹¹. Rodzi się w związku z tym naturalne pytanie o przyczyny takiego stanu rzeczy. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że HUMINT jest jedyną nietechniczną metodą zdobywania informacji. Tutaj źródłem informacji jest człowiek. W konsekwencji dzięki tej metodzie zdobywane są informacje, których pozyskanie przy pomocy środków technicznych jest utrudnione bądź nawet niemożliwe. Dotyczy to przede wszystkim intencji i planów przeciwnika, jego możliwości, słabych punktów i morale¹². Jednocześnie warto pamiętać, że to, co jest siłą rozpoznania osobowego, może być równocześnie jego słabością. Chodzi tu o ludzkie ograniczenia. Dotyczą one zarówno operatorów, jak i osobowych źródeł informacji (OZI). Znaczący wpływ mają też warunki zewnętrzne, takie jak obowiązujące prawo, względy bezpieczeństwa i ramy czasowe przeprowadzanych działań¹³. W RO obowiązuje reguła, że brak odpowiednio uplasowanego źródła to brak informacji¹⁴. To powoduje, że niektóre pytania mogą pozostać bez odpowiedzi.

Niezasadny jest jednak spór o wyższość danego rodzaju rozpoznania nad innym. Każdy sposób zdobywania informacji ma swoje wady i zalety. Sztuką jest elastyczne

⁸ *Rozpoznanie Wojskowe. Część I...*, s. 12–13.

⁹ R. Stallings, M. Foley, *CI and HUMINT operations in support of operation enduring freedom*, Military Intelligence Professional Bulletin, Ft. Huachuca 2003, U.S. Army Intelligence Center, s. 43.

¹⁰ S.C. Mercado, *Reexamining the Distinction Between Open Information and Secrets* [online], https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/Vol49no2/reexamining_the_distinction_3.htm [dostęp: 26 XI 2012].

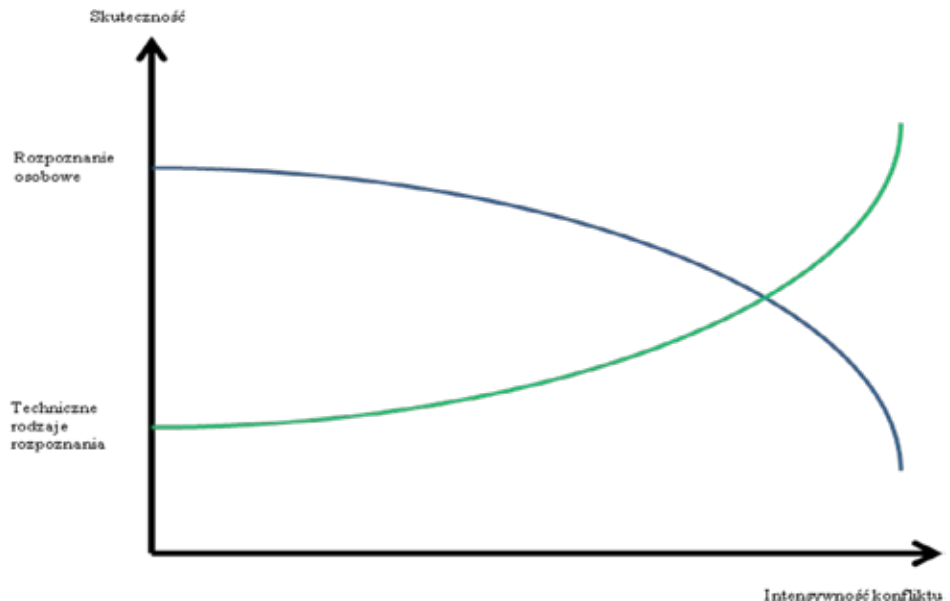
¹¹ *Intelligence in combatting terrorism*, Ft. Huachuca 2002, U.S. Army Intelligence Center, s. 55.

¹² *Human Intelligence Collector Operations*, Washington 2006, Department of the Army, s. 13.

¹³ Tamże, s. 14.

¹⁴ W przypadku braku osobowego źródła informacji można oczywiście zastosować środki techniczne.

wykorzystywanie posiadanych sił i środków w zależności od okoliczności i potrzeb. Skuteczność metod zdobywania informacji w zależności od intensywności konfliktu została przedstawiona na rysunku 1. W tym miejscu należy zaznaczyć, że zasadniczo to nie brak informacji stanowi o problemie, lecz dane, które przez niewłaściwe zakwalifikowanie są ignorowane, pomijane bądź nieprzekazywane w systemie meldunkowym¹⁵. Jeżeli jedna z metod uzyskiwania informacji jest w konkretnym przypadku najbardziej skuteczna, to wówczas stanowi punkt odniesienia, a pozostałe rodzaje działalności rozpoznawczej ją uzupełniają¹⁶. Oznacza to także, że jedynie synteza¹⁷ (fuzja) informacji ma szansę na powodzenie w skutecznej walce z przeciwnikiem i stosowaną przez niego dezinformacją.

Rys. nr 1. Wpływ intensywności konfliktu na skuteczność metod zdobywania informacji.

HUMINT jest jednym rodzajem działalności rozpoznawczej, podczas której wykonywania mogą być wykorzystywane źródła osobowe. To jest jej wyróżnik. Wielość potencjalnych kontaktów (patrz przypis 4) powoduje jednak, że nie każda interakcja, w której uzyskuje się informacje od człowieka, jest realizowana przez operatorów RO. Dotyczy to takich rodzajów aktywności, jak: działalność rozpoznawcza wojsk (ang. *force collection activity* – FCA)¹⁸, działalność łącznikowa (ang. *liaison*)¹⁹ oraz tak-

¹⁵ *Intelligence in combatting terrorism...*, s. 55.

¹⁶ Istnieją także przypadki uzyskiwania jedynie informacji jednoźródłowych, zarówno z rozpoznania osobowego, jak i z rozpoznania obrazowego czy radioelektronicznego.

¹⁷ W terminologii rozpoznawczej – połączenie informacji pochodzących z różnych źródeł w celu uzyskania jednorodnego obrazu rozpoznawanego obiektu. Zob. *Rozpoznanie Wojskowe. Część 1...*, s. 53.

¹⁸ Działania rozpoznawcze wojsk polegają na systematycznym wykorzystywaniu sytuacji umożliwiających zebranie podstawowych informacji podczas wykonywania rutynowych obowiązków. Zob. *Rozpoznanie osobowe (projekt)*, Warszawa 2009, SGWP, s. 16.

¹⁹ Działalność łącznikowa to przedsięwzięcia podejmowane w celu współdziałania oraz wymiany infor-

tyczne przepytывanie (ang. *tactical questioning* – TQ)²⁰. Wręcz przeciwnie, wymienione przykłady różnego rodzaju działalności, które wspólnie można zakwalifikować jako działalność podstawową w sferze kontaktów z osobowymi źródłami informacji, najczęściej są prowadzone przez personel niewykształcony w zakresie HUMINT. Dzieje się tak, gdyż działania te są wykonywane podczas rutynowych obowiązków, tj. podczas patroli, wizyt, na punktach kontrolnych, podczas rozmów z miejscową ludnością, z pracownikami prywatnych firm oraz podczas wymiany informacji z lokalną policją itd. Być może tu tkwi przyczyna mylnego wyobrażenia, że prowadzenie rozpoznania osobowego to jazda od wioski do wioski i prowadzenie oficjalnych rozmów z lokalną ludnością, np.: *Pododdziały HUMINT /HUMAN INTeLLIGENCE/ zdobywają informacje przez człowieka /żołnierza/ od człowieka, ale czynią to w sposób oficjalny (podkr. autora). Umundurowani żołnierze tych jednostek wchodzą do miast czy wiosek w swoim rejonie działania. Rozmawiają z przedstawicielami władz, z mieszkańcami i z ich relacji, popartych własnymi obserwacjami, sporządzają raporty przedstawiające sytuację wojskową w danym regionie. Jest to więc taka bardziej uwspółcześniona forma zwiadu lub rozpoznania wojskowego (...)*²¹; (...) *Podczas operacji pododdziały HUMINT (Human Intelligence) oraz patrole Żandarmerii zdobywają informacje w sposób oficjalny (podkr. autora). W czasie rozmów z lokalną ludnością żołnierze czynią wiele ustaleń, wykorzystują także własne obserwacje sytuacji w rejonie operacji (...)*²². W obu przykładach ich autorzy wymienili jedynie podstawową działalność HUMINT. Nie podlega dyskusji, że może ona być wykonywana przez operatorów rozpoznania osobowego, ale i przez żołnierzy wywiadu, kontrwywiadu, żandarmerii i każdego rodzaju wojsk. Analogicznie – żołnierze i funkcjonariusze służb specjalnych uzyskują informacje nie tylko od kwalifikowanych źródeł informacji.

Na przeciwnym biegunie kontaktów z ludźmi znajduje się działalność zaawansowana w zakresie RO, do której są uprawnieni jedynie etatowi żołnierze z pododdziałów rozpoznania osobowego. Jej cechą wyróżniającą jest systematyczna praca ze źródłami osobowymi. Wyróżnić tu można takie działania, jak: wypytywanie (ang. *debriefing*)²³, prowadzenie źródeł kwalifikowanych (ang. *human source contact operations*)²⁴ oraz przesłuchanie (ang. *interrogation*)²⁵. Wspólnym mianownikiem wypytywania oraz prowadzenia źródeł kwalifikowanych jest budowanie z ludźmi pozytywnych relacji. Tego typu relacje ze zrozumiałych względów nie dotyczą przesłuchania. Z punktu widzenia HUMINT przesłuchanie nie jest jednak rozumiane jako czynność procesowa i jest prowadzone przez różny personel. Przyczyną takiego podejścia jest oczywiście specjalizacja – inne umiejętności są preferowane podczas spotkania z osobą

---

macji z organizacjami, agencjami lub siłami sojusznymi. Zob. *Human Intelligence Collector Operations...*, s. 9.

²⁰ T a k t y c z n e p r e p y t y w a n i e to termin obejmujący pozyskiwanie informacji od osób zatrzymanych, przeważnie na miejscu zdarzenia, w celu niedopuszczenia do pogorszenia jakości i terminowości informacji lub ich całkowitej utraty. Zob. *Rozpoznanie osobowe (projekt)...*, s. 17.

²¹ K. Surdyk, *Wywiad wojskowy jako narzędzie polityki bezpieczeństwa państwa* [online], <http://www.stosunki.pl/?q=content/wywiad-wojskowy-jako-narz%C4%99dzie-polityki-bezpiecze%C5%84stwa-pa%C5%84stwa> [dostęp 2 VII 2012].

²² R. Jędrychowski, P. Wojtasik, *Znaczenie informacji wywiadowczych w zwalczaniu terroryzmu*, „Kwartalnik Bellona” 2012, nr 2, s. 135.

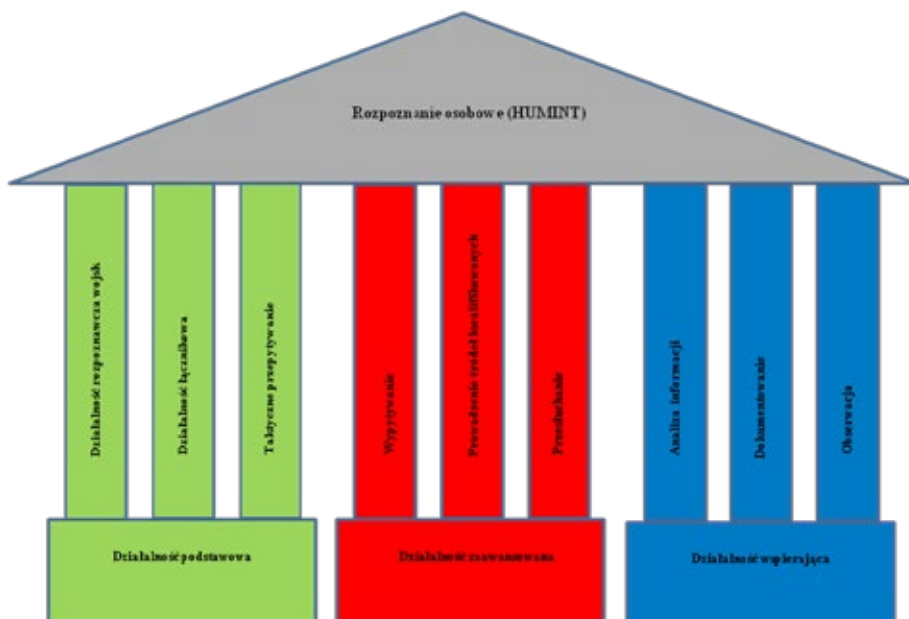
²³ Wypytywanie to systematyczne zadawanie pytań wybranym osobom po uprzednim uzyskaniu ich zgody na to, w celu otrzymania odpowiedzi na potrzeby informacyjne. Zob. *Human Intelligence Collector Operations...*, s. 8.

²⁴ Prowadzenie źródeł kwalifikowanych dotyczy uzyskiwania informacji od osób zweryfikowanych. Tamże, s. 9.

²⁵ Przesłuchanie to systematyczne zadawanie pytań osobom zatrzymanym. Tamże, s. 8.

oferującą informacje, a inne podczas rozmowy z zatrzymanym. W grę wchodzi także względy bezpieczeństwa. W przypadku uprawnień do prowadzenia przesłuchań każde państwo członkowskie NATO ma inne uregulowania prawne.

Oprócz pracy z osobowymi źródłami informacji wyspecjalizowane komórki rozpoznania osobowego zajmują się analizą informacji (w języku angielskim określaną jako *single source analysis*) wpływających do nich za pośrednictwem systemu meldunkowego. Odbiorcą tych danych są wydziały i sekcje J2, G2 i S2²⁶, w zależności od szczebla dowodzenia. Uzupełnieniem systemu uzyskiwania informacji przez rozpoznanie osobowe jest prowadzenie obserwacji²⁷.

Rys. nr 2. Rodzaje działań rozpoznania osobowego.

Należy podkreślić, że dowódca, który określa swoje potrzeby informacyjne²⁸, ukierunkowuje podległy mu aparat rozpoznawczy. Ze względu na ograniczoną liczbę operatorów HUMINT i źródeł osobowych wpływa to w naturalny sposób na poświęcenie uwagi tylko wybranym potrzebom informacyjnym, tzw. priorytetowym potrzebom rozpoznawczym²⁹, nawet kosztem innych wymagań rozpoznawczych. Nie podlega to jednak dyskusji,

²⁶ Sztabowe komórki rozpoznawcze. J2 występuje od szczebla dowództwa regionalnego wzwyż, G2 to poziom dywizji, S2 – brygady lub batalionu.

²⁷ Obserwacja jest jednym z podstawowych sposobów prowadzenia działalności rozpoznawczej w celu wykrycia, zidentyfikowania, zlokalizowania i wysledzenia celów i obiektów przeciwnika. Zob. *Rozpoznanie Wojskowe. Część I...*, s. 63.

²⁸ Priorytetowe potrzeby rozpoznawcze (ang. *priority intelligence requirements* – PIRs) to wymagania rozpoznawcze, względem których dowódca stosuje pierwszeństwo przy realizacji zadań i podejmowaniu decyzji. Zob. tamże, s. 56.

²⁹ Są to informacje wymagane przez dowódcę do prowadzenia działań bieżących i planowania przyszłych. Zob. *Rozpoznanie Wojskowe. Część I...*, s. 55.

ponieważ to dowódca podejmuje decyzję i to on ponosi odpowiedzialność za nią. Rozpoznanie osobowe odgrywa więc rolę służebną w cyklu decyzyjnym dowodzenia³⁰,³¹. Jest to zarówno cel, jak i sens rozpoznania – pomoc w podejmowaniu decyzji poprzez dostarczenie informacji, głównie na temat przeciwnika oraz środowiska działania.

Zagadnieniem ściśle związanym z działalnością służbową żołnierzy rozpoznania osobowego jest kwestia ich przygotowania do realizacji zadań w ramach operacji poza granicami kraju. W Siłach Zbrojnych RP to dowódca odpowiada za przygotowanie swoich podwładnych, zgodnie z zasadą „dowodzisz-szkolisz-odpowiadasz”³². Z tego względu edukacja podstawowa w zakresie rozpoznania osobowego, doskonalenie oraz tzw. podtrzymywanie nawyków odbywa się w jednostkach wojskowych zajmujących się tego typu działalnością oraz podczas ćwiczeń poligonowych. Uzupełnianie wiedzy specjalistycznej następuje podczas kursów w Akademii Obrony Narodowej. Dodatkowym celem tych kursów jest ujednoczenie procedur stosowanych w Wojskach Lądowych i Wojskach Specjalnych oraz wymiana doświadczeń pomiędzy tymi rodzajami wojsk. W aktualnie obowiązującym systemie doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych SZRP wymienione są trzy kursy z zakresu HUMINT: *Podstawowy kurs rozpoznania osobowego*, *Zaawansowany kurs rozpoznania osobowego* oraz *Kurs oficerów komórek sztabowych ds. rozpoznania osobowego (2X)*. Za stronę organizacyjną tych kursów odpowiada Centrum Doskonalenia Kursowego Oficerów. Dotychczas w proces dydaktyczny były zaangażowane: komórki AON – Zakład Rozpoznania i Walki Elektronicznej oraz Zakład Operacji Pokojowych i Reagowania Kryzysowego; instytucje i jednostki Wojska Polskiego: Zarząd Analiz Wywiadowczych i Rozpoznawczych P-2 SGWP, Służba Wywiadu Wojskowego, Służba Kontrwywiadu Wojskowego, 9. Warmiński Pułk Rozpoznawczy, Jednostka Wojskowa Komandosów oraz 2. Korpus Zmechanizowany; instytucje i jednostki podległe Ministerstwu Spraw Wewnętrznych: Sztab Komendanta Głównego Straży Granicznej, Wydział Straży Granicznej Feniks, Wyższa Szkoła Policji, Centralne Biuro Śledcze, Centrum Antyterrorystyczne Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a także prywatna firma Polskie Rozpoznanie Osobowe oraz emerytowani funkcjonariusze Policji.

Dopiero przedstawienie liczby instytucji oraz osób zaangażowanych w szkolenie oddaje skalę wysiłku wkładanego w przygotowanie operatorów rozpoznania wojskowego. Jednocześnie wskazuje, że dbanie o ich odpowiednie kompetencje jest zrekompensowane doskonalszym informowaniem dowódców, którzy dzięki temu mogą podejmować lepsze decyzje. O tym, jak wiele zmieniło się w wojskowym rozpoznaniu osobowym na przestrzeni zaledwie kilku lat, wymownie świadczy poniższy cytat: *Jednym z „najmłodszych” rodzajów rozpoznania jest rozpoznanie osobowe (HUMINT), które stanowi wartościowe dopełnienie rozpoznania prowadzonego z wykorzystaniem środków technicznych. Niestety, nie może być ono powszechnie stosowane w operacjach pokojowych ze względu na zbyt małą liczbę przygotowanego personelu (...) W tej sytuacji wydaje się słuszne priorytetowe traktowanie rozpoznania osobowego, bowiem w sytuacji reagowania kryzysowego coraz większego znaczenia nabierają możliwości*

³⁰ Dowodzenie – proces, poprzez który dowódca w ramach posiadanej władzy podejmuje decyzje ze szczególnym rygiorem wykonalności. Decyzje te mają doprowadzić do osiągnięcia zamierzonego celu przy wykorzystaniu posiadanych sił i środków. Zob. *Współczesne dowodzenie wojskami – seminarium naukowe*, Warszawa 2011, Akademia Obrony Narodowej.

³¹ Więcej na temat zależności pomiędzy rozpoznaniem a dowodzeniem np. w: S. Iwanowski, *Taktyczna Ocena Rozpoznawcza*, „Przeгляд Wojsk Lądowych” 2009, nr 5, s. 20–25.

³² <http://www.mon.gov.pl/pl/arttykul/13404> [dostęp: 28 XI 2012].

*analizowania i przewidywania, a przede wszystkim zapewnienie dopływu dokładnych i aktualnych informacji (...)*³³.

Abstrakt

Artykuł pt. *Wybrane aspekty wojskowego rozpoznania osobowego* przedstawia aktualne poglądy na miejsce i rolę rozpoznania osobowego (HUMINT) w systemie rozpoznania obowiązującym przy przeprowadzaniu operacji poza granicami kraju. Została tu podkreślona służebna rola tego rodzaju działalności rozpoznawczej w procesie podejmowania decyzji przez przełożonego. Terminologia użyta w artykule zwraca uwagę na potrzebę precyzyjniejszego niż dotychczas zdefiniowania takich pojęć, jak *rozpoznanie osobowe* i *źródło informacji*.

W artykule zostały omówione także zalety i wady związane z wykorzystaniem metody zdobywania informacji przy pomocy źródeł osobowych. Przedstawiono też działania przeprowadzane przez HUMINT.

Abstract

The article "Chosen aspects of the military HUMINT" presents current opinions on the place and role of HUMINT in the intelligence system, applied within operations outside of the country. Its ancillary role has been underlined in the decision-making process. Moreover, in the view of the mentioned terminology, there is a clear need of more precise defining of such notions as: *humint* and *a source of information*. The article discusses the advantages and disadvantages of *humint* as well as an array of methods used within it have been discussed.

---

³³ M. Wrzosek, *Organizacja i funkcjonowanie systemu rozpoznania w operacjach pokojowych*, Warszawa 2006, Akademia Obrony Narodowej, s. 50.